

ОБЛІК ТОВАРІВ У ТОРГІВЛІ З ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглядаються питання обліку товарного забезпечення з застосуванням електронних технологій. Запропоновано, на основі глобальної інформаційної мережі Інтернет та електронних пошукових систем, Веб-сайт товарів, у сертифікаті яких передбачити необхідні показники товарознавчого і економічного характеру, що дозволяють інтегрувати електронну обробку інформації, для задоволення потреб оперативного управління торговельною діяльністю.

Рассматриваются вопросы учета товарного обеспечения с применением электронных технологий. Предложено, на основе глобальной информационной сети Интернет и электронных поисковых систем, Веб-сайт товаров, в сертификате которых предусмотреть необходимые показатели товароведческого и экономического характера, которые позволяют интегрировать электронную обработку информации, для удовлетворения потребностей оперативного управления торговой деятельностью.

In the article the questions of account of the commodity providing are examined with the use of electronic technologies. It is offered, on the basis of global informative network the Internet and electronic searching systems, Web site of commodities, in the certificate of which to foresee the necessary indexes of commodity expert and economic character of, which allow to integrate electronic treatment of information, for satisfaction of necessities of operative management auction activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вступ України до СОТ визначає нові напрями розвитку внутрішньої і міжнародної торгівлі. Внутрішня торгівля концентрується у великих супермаркетах, торговельних центрах, компаніях з широким асортиментом товарних позицій, розвивається міжнародна торгівля з країнами не тільки Євро-союзу, а й інших континентів. У формуванні товарних ринків застосовується глобальна світова ідентифікація товарів з застосуванням нових інформаційних технологій і потужних Супер ЕОМ [1, с.25-32; 2, с.7-11]. Усі ці напрями інтенсифікації товарних потоків потребують інформації у реальному часі для управління товарними потоками. У той же час технічний напрям комп'ютерних технологій обробки і супроводження інформації споживачам ведеться за недосконалою методологією бухгалтерського обліку, яка полягає у вирішенні локальних задач торговельного процесу[3, с.198]. При тому задачі бухгалтерського (фінансового), податкового, управлінського і статистичного обліку інформаційно не пов'язані між собою, що негативно позначається на інформаційному забезпеченні управління торгівлею на різних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства (форма 3-торг) затвердженого наказом Держкомстату України від 25.07.2007р. № 248, має подаватися до статистичних органів щоквартально. У звіті передбачено 430 найменувань товарів у роздріб в натуральних і грошових показниках, в тому числі продаж товарів виробництва України, запаси товарів у торговельній мережі та на складах, підприємств роздрібною торгівлі в штуках. У системному бухгалтерському обліку інформації для заповнення цього звіту немає, бо не передбачено методологією, затвердженою Міністерством фінансів України. У інструкції до складання звіту за формою 3-торг, затвердженою наказом Держкомстату України 01.08.2006р. № 369, рекомендується складати цей звіт за даними первинних документів (товарно-транспортних накладних, товарно-грошових звітів, касових ордерів та ін.). Дослідження показують, що цей звіт необхідний для Мінекономіки України, регіональним органам управління і самому підприємству для управління торговельною діяльністю. Комп'ютерних програм для такого обліку не існує, вести облік цих показників вручну дуже трудомістке завдання, тому більшість підприємств торгівлі складають ці звіти за „інтуїцією”. Звичайно, корисної інформації для управління торгівлею звітна форма № 3-торг не містить, тому більшість підприємств її не складають.

Мета та завдання статті. Недоліки у застосуванні штрихового кодування товарів обумовлені у несистемному застосуванні вирішення комплексу завдань товарного обігу у торгівлі. Штрихові коди застосовуються для вирішення локальних завдань торговельного процесу.

Не створюється національний електронний каталог товарів змінної кількості, що постачаються для роздрібною продажу, не зважаючи на те, що дані про „вагові” товари можна отримати з вільного доступу через мережу Інтернет національного електронного каталогу товарів змінної кількості, які постачаються для роздрібною продажу. Каталог дозволяє просто та швидко отримати базові дані про товари, а саме: інформації про структуру номеру, одиницю виміру, ціну, розряду змінної кількості, назву товару, а також основних даних про товар (склад, упаковка, термін та умови зберігання тощо).

У зв'язку з розвитком нових інформаційних технологій з запровадженням електронних засобів у обліку товарів, здійсненніям електронного бізнесу, у науковий обіг і практичне застосування введено багато термінологічних понять, дефініцій, які потребують свого наукового визначення і узагальнення для адекватного розуміння економічних процесів у досліджуваній сфері та реалізації відповідних форм торгівлі

товарами визначальним є штрихове кодування товарів у електронному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для однакового сприймання інформації про товар від виробника до торговця при його товарній нумерації застосовується *унікальний ідентифікаційний номер в системі EAN.UCC*. Присвоюється цей номер товару перед початком масового виробництва і позначається на упаковці товару у вигляді штрихового коду EAN.UCC.

Інформацією про товар виробник безпосередньо або через електронний каталог EAN повідомляє своїм торговим партнерам. Щоб зробити замовлення, партнерам не треба детально описувати потрібний товар – досить повідомити постачальнику його унікальний ідентифікаційний номер EAN.UCC. Для цього виробник товарів застосовує технологію автоматичної ідентифікації, тобто, наявний на товарі штриховий код EAN, автоматично зчитує після кожної операції при упаковці товарів.

Відповідно до договору постачальника з виробником, рекомендуємо передбачати за згодою сторін застосовувати унікальний *Порядковий номер транспортного контейнера (SSCC)*. У договорах необхідно вказувати інформацію про одиницю постачання товару (кількість, дату виготовлення, номер партії, ціну) та іншу інформацію, яка характеризує товар. Вказану інформацію виробник-постачальник може в електронний спосіб передавати до комп'ютерної системи підприємства-партнера, що забезпечить оперативне управління товарними потоками в торгівлі [8].

При відвантаженні товарів зі складу постачальника скануються штрихові коди EAN.UCC, указані на етикетці товару, і в обліковій сумі зазначається, що даний товар відпущено зі складу торговельному підприємству на виконання відповідного замовлення.

Наявні на товарах штрихові коди EAN.UCC мають використовувати всі партнери підприємства-постачальника. Це дозволить застосовувати у обліку єдині міжнародні стандарти, відмовитись від повторної нумерації товарів і пришвидшенню постачання їх до реалізації в торгівлі.

Підприємство торгівлі в процесі замовлення товарів використовує ідентифікаційні номери EAN.UCC способом при одержанні від постачальника. При цьому автоматично фіксується кількість кожного виду товару, прийнятого у роздрібну торгівлю для реалізації. На торговельних підприємствах штрихові коди використовуються поки що для вирішення локальних задач бухгалтерського обліку (розрахунки з покупцями за товари, оформлення замовлень тощо).

Штрихове кодування надає можливість у системному вирішенні комплексу задач бухгалтерського і податкового обліку, контролю роботи різних підрозділів торговельного підприємства. Завдяки отриманню поточної інформації про кількість проданих товарів, здійснюється безперервний контроль за наявністю необхідної кількості товарів у торговому залі. Підприємство торгівлі може замовляти товари в оптимальній кількості, не витрачаючи зусиль на утримання зайвих товарних запасів. Підприємство торгівлі має можливість надавати оперативну інформацію товаровиробнику про попит на товари, які він виробляє, що сприяє плануванню і оперативному управлінню товаровиробництвом відповідно попиту споживачів.

Кожний штриховий код будується за стандартними правилами, які називаються *штрихковою символікою*, яка включає певні правила кодування кожного символу (цифри, букви, знаки), має визначені вимоги до друку та зчитування штрихкодів позначень.

Штрихкове кодування сприяє розвитку комп'ютерних інформаційних систем, дозволяє вести облік великої кількості об'єктів – товарів, послуг за автоматизованою технологією ідентифікації інформації. Так, наприклад, касовий апарат, здійснюючи ідентифікацію товару, знаходить в електронній пам'яті інформацію про товар, агрегований з сканером штрихових кодів, автоматично зчитує інформацію і видає покупцю касовий чек про куплений товар (вагу, ціну і вартість товару).

Отже, ідентифікаційний номер EAN.UCC є „ключем” для доступу до необхідної інформації про товар або об'єкт, які знаходяться у комп'ютерних мережах.

„Внутрішні” коди – ідентифікаційні номери, однозначність яких забезпечується в межах одного підприємства, товарна нумерація діє лише в межах цього підприємства. Найчастіше ці коди застосовуються на підприємствах торгівлі для „вагових” товарів на системі Веб-сайтів.

Веб-сайт – це сукупність програмних та апаратних засобів з широкою адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних і фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші сервісні послуги через мережу Інтернет.

Розвиток Інтернету в Україні визначений Указом Президента України „Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет для забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” від 31 липня 2000р. № 928/2000. Відповідно до цього Указу розвиток Інтернет і забезпечення широкого доступу

до нього визначено як пріоритетний напрям державної політики у сфері інформатизації [7].

Бухгалтеру нерідко доводиться контактувати з представниками різних державних органів, зокрема податковими. Зазвичай ефективність такого спілкування багато в чому визначається обізнаністю користувача про права, обов'язки підприємства з питань оподаткування. Інтернет надає більш широкі можливості для одержання необхідної інформації. Указом Президента № 928/2000 передбачено опублікуванню в Інтернеті інформації про діяльність державних органів влади є **обов'язковим**. Порядок оприлюднення в мережі Інтернет такої інформації затверджений постановою КМУ від 04.01.2002р. № 3. Тому нині всі міністерства і відомства тією чи іншою мірою подані в Інтернеті.

Застосування нових інформаційних технологій в обробці і переробці інформації відповідно потребам обліку товарного забезпечення торгівлі, з використанням штрихового кодування товарів і пошукових систем предметної інформації дозволяє удосконалювати зміст і структуру Веб-сайтів відповідно до потреб торговельної діяльності.

Для обліку товарного забезпечення торговельного підприємства пропонується створити сайт у комп'ютерній мережі інтегрований національний електронний каталог товарів і послуг депозитарій.

Депозитарій, як сайт складається із файлів товарів вітчизняного і зарубіжного виробництва, які реалізуються конкретним підприємством торгівлі. В АБД персонального електронного комп'ютера на кожний товар, що надійшов на підприємство, розміщується файл з товарознавчою та економічною інформацією, необхідною для обліку і контролю обігу товару, його реалізації, зберігання тощо. Показники обліку, які включаються до інтегрованого файлу обліку товару, визначаються підприємством торгівлі залежно від потреб інформаційного забезпечення управління товарними потоками [6].

Орієнтований перелік показників, пропонуваного нами, інтегрованого файлу, який включається до сайту депозитарію товарів ідентифікованих номерів EAN.UCC, наведено у таблиці. Слід зазначити, що за умови коли виробник планує постачати товари змінної кількості (внутрішні коди) для роздрібною торгівлі в інші країни, він має звернутися до національної організації члена EAN.UCC, яку в Україні адмініструє Асоціація товарної нумерації ЄАН-Україна. Вона присвоїть цим товарам ідентифікаційні номери обмеженої циркуляції відповідно до правил, прийнятих у країні, куди експортуватиметься товар. Звичайно, штрихковою позначкою з таким номером не можна буде маркувати товари, які експортуватимуться до будь-якої іншої країни або реалізуватимуться на внутрішньому ринку.

Електронний обмін даними (ЕОД) надає бізнес-партнерам ефективний інструмент для передачі комерційних даних безпосередньо із однієї комп'ютерної системи в іншу. ЕОД звільняє партнерів від турбот з приводу несумісності комп'ютерних систем. Способом застосування стандартних повідомлень ЕОД можна швидко передавати дані незалежно від особливостей програмного і апаратного забезпечення, якими володіють партнери [5]. Великі обсяги комерційних даних протягом хвилини передаються з одного комп'ютера до іншого, що дозволяє негайно відреагувати на запити клієнтів. Використання ЕОД виключає помилки неминучі при опрацюванні документів вручну, що сприяє підвищенню ефективності і якості управління логістикою.

Таблиця – Файл товару, розміщеного в депозитарію

№ з/п	Зміст файла	Код
1	Найменування товару, країна виготовлення, постачальник	ТК
2	Унікальний ідентифікаційний номер товару в системі EAN.UCC	ІН
3	Надійшло товару (дата, одиниця виміру кількості, ціна, сума)	НТ
4	Націнка, ціна продажу, ПДВ	ЦП
5	Гарантійний строк реалізації (дата)	ГЗ
6	Страховий запас товару у пункті реалізації (дата)	ЗС
7	Вибуло товару (дата, кількість, сума)	ВТ
8	Норма природної втрати товару	НВ
9	Залишок товару (квартал) за датами статистичної звітності (кількість, сума)	ЗТ
	<i>За показниками статистичного звіту (форма №3-торг) (номер товарної групи, назва товару та ін.)</i>	
10	Продано через торгову мережу, у натуральному вимірі	ТМ
11	Продано у роздріб та інші не документовані витрати у торговій мережі (тис.грн)	НВ
12	У тому числі продаж товару виробництва України	ВУ
13	Запаси товарів у торговій мережі та на складах роздрібною торгівлі (дата утворення запасу)	ЗТ
14	Продаж світлих нафтопродуктів і газу (за показниками статистичного звіту, форма №3-торг)	НГ
15	Належність товару до генетикомодифікованої групи	ТГ
Примітка: розробка автора		

Запропонована система інтегрованих файлів товарів у масиві депозитарію дозволяє за кожним товаром і товарною групою автоматизувати облік фінансовий, податковий, управлінський і статистичний,

тобто інтегрувати електронну обробку інформації для маркетингових розрахунків потреб у товарному забезпеченні окремих сегментів ринку, визначити конкурентоспроможність товарів між різними виробниками, постачальниками і дистрибуторами.

Крім того, розміщення в депозитарію товару з комплексом його ознак дозволяє менеджеру підприємства узагальнювати інформацію про виготовлення продукції в Україні та відповідно стимулювати її реалізацію на вітчизняному ринку. В АБД створюється інформація за якою Держкомстат України, узагальненою у звітній формі №3-торг „Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства”, має змогу надавати шоквартально протягом року інформацію для управління товарними ресурсами на різних рівнях державного керівництва. До того ж ця інформація має достовірний характер, бо вона складається за даними безперервного обліку.

Пропозиція по створенню електронного каталогу товарів і послуг-депозитарію у межах конкретного підприємства торгівлі, до якого включаються лише ті позиції, котрі реалізує це підприємство, дозволяє *автоматизувати виконання логістичних операцій (складання договорів з вітчизняними і зарубіжними постачальниками, подання заявок на потрібні товари) за умови застосування електронних документів і електронних підписів.* Користувачі депозитарію можуть подавати додаткові дані про товари, які замовляються у постачальника (відповідність товарів міжнародним стандартам якості, гарантійне обслуговування товарів тривалого користування тощо). Принципи закладені в основу національного електронного каталогу товарів та послуг, відповідають філософії прозорості та відкритості системи EAN.UCC у ньому містяться дані про всі товари українських підприємств-учасників системи EAN.UCC, але для внутрішнього користування у базу даних сайту необхідно закласти ту інформацію, у якій є потреба для її користувачів.

На великих торгових центрах, супермаркетах в умовах вступу України до СОТ виникає гостра *проблема обліку страхових запасів товарів та строків збереження придатності товарів для реалізації.* У сучасних умовах торговельного процесу ця проблема вирішується з використанням дискретної інформації від оперативного персоналу. У зв'язку з цим виникають перерви з товарним забезпеченням торгівлі товарами, які повністю реалізовані або за ними не встановлені норми і строки запасів, або немає обліку строку реалізації товарів за товарознавчими характеристиками (м'ясні товари, риба, жири, консерви та ін.). Вирішення цієї проблеми рекомендуємо способом запровадження

Електронного календаря страхового запасу товарів і гарантійного терміну реалізації товарів.

Страховий запас товарів на складах і підрозділах підприємства торгівлі, затверджений на декаду, місяць його керівництвом, постійно поповнюється новим надходженням товарів.

Висновки. Електронний календар обліку гарантійного строку реалізації товару і страхового запасу товарів забезпечує ритмічну роботу торговельного підприємства і своєчасне задоволення попиту населення.

Викладені теоретико-методологічні рекомендації з обліку товарних ресурсів у підприємствах торгівлі будуть ефективними в задоволенні інформаційного забезпечення, коли вони адаптуються до повної комп'ютеризації обліково-аналітичного процесу. Можливості електронної техніки в обробці інформації значно випереджують використання її у практичному застосуванні через відсутності науково-методологічного інструментарію для комплексної автоматизації системи обліку, як основи інформаційного забезпечення управління бізнесовою діяльністю підприємств різних галузей економіки, включаючи і досліджуваної – торговельною. Міністерство фінансів України, на яке законодавством України покладені функції методичного забезпечення обліку з використанням новітніх інформаційних електронних засобів практично не виконує цих функцій. У результаті автономно існують бухгалтерський, управлінський, статистичний і податковий облік, де вирішуються окремі задачі, які не мають єдиної методології у обробці інформації для задоволення потреб різних рівнів в управлінні економікою.

Список літератури

1. Апопій, В. Інтернет-торгівля: проблеми і перспективи розвитку в Україні [Текст] / В. Апопій // Регіональна економіка. – 2003. – № 1. – С. 25-32.
2. Бенько, М. М. Організація автоматизованого обліку товарів на підприємствах роздрібної торгівлі (при використанні системи „1С: Підприємство”) [Текст] / М. М. Бенько // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – Вип. 154. – С. 7–11.
3. Білуха, М. Т. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : [підручник] / М. Т. Білуха. – К. : КНТЕУ, 2000. – 692 с.
4. Бухгалтерский учет, анализ и контроль: теория, методология, организация [Текст] : монография / отв. ред. д.э.н., проф. Ф. Ф. Бутынец. – Житомир : ЖГТУ, 2007. – 448 с.
5. Документація з Електронного Обміну Даними (ЕОД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.gsl.ua.org/uk/documents/standarddocuments/ecom.csp>>.

6. Електронний каталог „Депозитарій”. Точна та актуальна інформація про товари та партнерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://depos.ean.ua>>.

7. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні: Указ Президента України № 928/2000 від 31 липня 2000р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.nau.kiev.ua>>.

8. EAN.UCC – всевітня мова бізнесу: Асоціація товарної нумерації України „ЄАН-Україна”, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ean.ua>>.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© О.В. Сапоговська, 2009.

УДК 339.132.4:347.7

С.М. Гайдар, здобувач

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено необхідність застосування комплексного підходу до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі. Проаналізовано існуючі методики до оцінки, в основі яких лежить розрахунок інтегрального показника. Було обґрунтовано застосування методики інтегральної комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства роздрібної торгівлі на основі теорії нечітких множин.

Определена необходимость применения комплексного подхода к оценке финансовой устойчивости предприятий розничной торговли. Проанализированы существующие методики к оценке, в основе которых лежит расчет интегрального показателя. Было обосновано применение методики интегральной комплексной оценки финансовой устойчивости предприятия розничной торговли на основе теории нечетких множеств.

The necessity of complex approach to the estimation of retail enterprise's financial stability is defined. Existent methods to the estimation of integral index are analysed. There was grounded the use of method of integral complex estimation of retail enterprise's financial firmness, which based on unclear plurals theory.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Незважаючи на ефективність, аналіз стійкості фінансового стану стійкості, здійснений за допомогою агрегатних та коефіцієнтних підходів, підтверджує наступний факт, згідно з яким виявлені тенденції та значення окремих показників дають суперечливу характеристику щодо рівня фінансової